

INTELEKTUALNA, INDUSTRIJSKA IN POSLOVNA LASTNINA

Intelektualna lastnina zajema vse izključne pravice za intelektualne stvaritve. Deli se na dve vrsti pravic: industrijsko lastnino, ki zajema izume (patente), blagovne znamke, industrijske vzorce in modele ter označbe porekla, in na avtorsko pravico, ki zajema lastnino umetniških in literarnih del. Evropska unija ima izrecno pristojnost za pravice intelektualne lastnine od začetka veljavnosti Pogodbe o delovanju Evropske unije leta 2009 (člen 118).

PРАВNA PODLAGA

Člena 114 in 118 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU).

CILJI

Pravice intelektualne lastnine so kljub temu, da jih urejajo različne državne zakonodaje, tudi predmet zakonodaje EU. Člen 118 PDEU določa, da pri vzpostavitvi ali delovanju notranjega trga Evropski parlament in Svet po rednem zakonodajnem postopku določita ukrepe za oblikovanje evropskega prava intelektualne lastnine, da se zagotovi enotno varstvo pravic intelektualne lastnine v vsej Uniji, in vzpostavitev centralizirane ureditve na ravni Unije na področju potrjevanja, usklajevanja in nadziranja. Zakonodajna dejavnost Evropske unije se osredotoča na harmonizacijo nekaterih posebnih vidikov pravic intelektualne lastnine z vzpostavitvijo enotnega evropskega sistema, kot to že velja v primeru blagovne znamke in vzorca EU, kmalu pa bo tako tudi za patente. Za upravljanje blagovne znamke in vzorca EU je odgovoren [Urad Evropske unije za intelektualno lastnino](#) (EUIPO).

DOSEŽKI

A. Harmonizacija zakonodaje

1. Blagovne znamke, vzorci in modeli

V Evropski uniji pravni okvir za blagovne znamke temelji na štiristopenjskem sistemu za registracijo blagovnih znamk, vzporedno s tem pa obstajajo nacionalni sistemi blagovnih znamk, harmonizirani z direktivo o blagovnih znamkah ([Direktiva 2008/95/ES](#) Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2008 o približevanju zakonodaje držav članic v zvezi z blagovnimi znamkami). Poleg tega, da je blagovno znamko mogoče zavarovati z nacionalnim postopkom, jo je v Evropski uniji mogoče zavarovati tudi pri Uradu Beneluxa za intelektualno lastnino, z blagovno znamko

EU, uvedeno leta 1994, in z mednarodnim postopkom. [Uredba \(EU\) 2015/2424](#) Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. decembra 2015 o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 207/2009 ter Uredbe Komisije (ES) št. 2868/95 za izvedbo Uredbe Sveta (ES) št. 40/94 o znamki Skupnosti in razveljavitvi Uredbe Komisije (ES) št. 2869/95 o pristožbinah, ki se plačujejo Uradu Evropske unije za intelektualno lastnino, poenostavlja nacionalno zakonodajo in zakonodajo EU na področju blagovnih znamk, tako da je registracija blagovnih znamk v EU cenejša, hitrejša, zanesljivejša in bolj predvidljiva, kar imetnikom zagotavlja večjo pravno varnost.

[Direktiva 98/71/ES](#) z dne 13. oktobra 1998 zbližuje nacionalne zakonodaje o pravnem varstvu vzorcev in modelov. [Uredba Sveta \(ES\) št. 6/2002](#) z dne 12. decembra 2001 (kakor je bila spremenjena) vzpostavlja model Skupnosti za varstvo vzorcev in modelov. [Sklep Sveta 2006/954/ES](#) in [Uredba Sveta \(ES\) št. 1891/2006](#), oba akta z dne 18. decembra 2006, povezujeta sistem registracije vzorcev ali modelov EU in mednarodni sistem registracije industrijskih vzorcev in modelov Svetovne organizacije za intelektualno lastnino.

2. Avtorska in sorodne pravice

Avtorska pravica zagotavlja, da avtorji, skladatelji, umetniki, filmski ustvarjalci in drugi prejmejo plačilo, prav tako pa zagotavlja varstvo njihovih del. Digitalne tehnologije so temeljito spremenile način produkcije, distribucije in dostopanja do ustvarjalnih vsebin.

a. Avtorska pravica

[Direktiva 2001/29/ES](#) z dne 22. maja 2001 o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi je prilagodila zakonodajo na področju avtorskih in sorodnih pravic tehnološkemu razvoju, vendar ni v skladu z izjemno hitrimi spremembami v digitalnem svetu, kot sta oddajanje televizijskih in radijskih programov ter dostop do njih, saj 49 % evropskih uporabnikov interneta do glasbe, avdiovizualnih vsebin in iger dostopa v spletu (ocena Eurostata). Zato je potrebna zakonodaja o avtorskih pravicah, ki je harmonizirana po vsej EU za potrošnike, ustvarjalce in podjetja.

[Direktiva \(EU\) 2019/790](#) Evropskega parlamenta in Sveta o avtorski in sorodnih pravicah na enotnem digitalnem trgu z dne 17. aprila 2019 zagotavlja dodatno avtorsko pravico za medijske hiše in pravično nadomestilo za avtorsko zaščiteno vsebino. Spletne platforme doslej niso bile pravno odgovorne za uporabo in nalaganje avtorsko zaščitene vsebin na svojih spletnih straneh. Nove zahteve ne bodo vplivale na nekomercialno nalaganje avtorsko zaščitene del v spletne enciklopedije, kot je Wikipedija.

Namen [direktive o kablenskem in satelitskem oddajanju](#) (EU/2019/789) z dne 17. aprila 2019 je povečati število televizijskih in radijskih programov, ki so evropskim potrošnikom na voljo na spletu. Uporabniki vse pogosteje pričakujejo, da bodo imeli dostop do televizijskih in radijskih vsebin kadar koli in kjer koli. Zato radiodifuzijske hiše poleg klasičnega razširjanja programov vse pogosteje ponujajo tudi spletne storitve. Direktiva uvaja načelo države izvora, da se olajša licenciranje pravic za določene programe, ki jih radiodifuzijske hiše ponujajo na svojih spletnih platformah (npr. storitve sočasnega oddajanja in storitve časovno zamaknjene televizije). Radiodifuzijske hiše bodo morale pridobiti dovoljenja za avtorske pravice v državi, kjer imajo sedež

(tj. v državi izvora), da bi radijske programe, televizijske novice in aktualne informativne oddaje ter v celoti financirano lastno produkcijo zagotovile na spletu v vseh državah EU.

[Direktiva 2017/1564](#) z dne 13. septembra 2017 o določenih dovoljenih uporabah določenih del in drugih predmetov urejanja, zaščiteneh z avtorsko pravico in sorodnimi pravicami, za slepe in slabovidne osebe ter osebe z drugimi motnjami branja omogoča dostop do knjig in drugega tiskanega gradiva v ustreznih oblikah ter njihovo kroženje na notranjem trgu.

Cilj [Uredbe \(EU\) 2017/1128](#) z dne 14. junija 2017 o čezmejni prenosljivosti storitev spletnih vsebin na notranjem trgu je zagotoviti, da lahko potrošniki, ki kupijo ali se naročijo na filme, športne oddaje, glasbo, e-knjige in igre, do njih dostopajo, kadar potujejo v druge države članice EU.

b. Trajanje varstva avtorske in sorodnih pravic

Te pravice trajajo za čas življenja in 70 let po smrti avtorja/ustvarjalca. [Direktiva 2011/77/EU](#) o spremembi Direktive 2006/116/ES o trajanju varstva avtorske pravice in določenih sorodnih pravic je podaljšala veljavnost varstva avtorskih pravic za izvajalce zvočnih posnetkov s 50 na 70 let po snemanju in za avtorje glasbenih del, kot so skladatelji in avtorji besedil, na 70 let po avtorjevi smrti. 70 let je postal mednarodni standard za varstvo zvočnih posnetkov. Trenutno 64 držav po vsem svetu varuje zvočne zapise 70 ali več let.

c. Računalniški programi in podatkovne zbirke

[Direktiva 91/250/EGS](#) države članice obvezuje, da zaščitijo računalniške programe z avtorsko pravico kot literarna dela v smislu Bernske konvencije za varstvo književnih in umetniških del. Kodificirana je bila z [Direktivo 2009/24/ES](#) Evropskega parlamenta in Sveta. [Direktiva 96/9/ES](#) vzpostavlja pravno varstvo podatkovnih zbirk ali baz podatkov, ki so opredeljene kot „zbirke neodvisnih del, podatkov ali drugega gradiva, ki je sistematično in metodično razporejeno in individualno dostopno z elektronskimi in drugimi sredstvi“. Direktiva določa, da so podatkovne zbirke zaščitene tako z avtorsko pravico, ki zajema intelektualno stvaritev, ter s pravico sui generis, ki naložbo (denarna sredstva, človeške vire, trud in energijo) varuje pri pridobivanju, preverjanju ali predstavitvi vsebine.

d. Kolektivne organizacije

Za širjenje vsebin, ki jih ščitijo avtorska in sorodne pravice, in z njimi povezanih storitev je treba pri imetnikih teh pravic pridobiti licenco. Imetniki pravic kolektivno organizacijo pooblastijo za upravljanje pravic v njihovem imenu. Organizacija za kolektivno upravljanje pravic je dolžna upravljati te pravice, razen če ima objektivno utemeljene razloge za zavrnitev upravljanja. Imetniki pravic lahko upravljanje svojih pravic zaupajo neodvisnim subjektom za upravljanje. Ti so poslovni subjekti, ki se razlikujejo od kolektivnih organizacij za upravljanje pravic tudi zato, ker jih imetniki pravic nimajo v lasti ali pod nadzorom. Parlament in Svet sta 26. februarja 2014 sprejela [Direktivo 2014/26/EU](#) o kolektivnem upravljanju avtorske in sorodnih pravic ter izdajanju več ozemeljskih licenc za pravice za glasbena dela za spletno uporabo na notranjem trgu, ki določa zahteve za organizacije za kolektivno upravljanje pravic, da bi se zagotovila visoka raven upravljanja, finančnega poslovanja, preglednosti

in poročanja. Namen te direktive je zagotoviti, da imajo imetniki pravic besedo pri upravljanju svojih pravic, prav tako pa predvideva boljše delovanje kolektivnih organizacij za upravljanje z uporabo vseevropskih standardov.

Države članice morajo zagotoviti, da organizacije za kolektivno upravljanje pravic delujejo v najboljšem interesu imetnikov pravic, katerih pravice zastopajo, in da jim ne nalagajo obveznosti, ki niso objektivno potrebne za varstvo njihovih pravic in interesov ali za dejansko upravljanje teh pravic.

3. Patenti

Patent je pravni naslov, ki se lahko podeli vsakemu izumu tehnične narave, pod pogojem, da je nov, je na ravni izumiteljstva in bi ga bilo možno uporabiti v industriji. Patent daje lastniku pravico, da drugim prepreči proizvodnjo, uporabo ali prodajo izuma brez njegovega dovoljenja. Družbe spodbuja, da ustrezno vlagajo v inovacije, in posameznike ter družbe motivira, da svoje vire namenijo raziskavam in razvoju. V Evropi se tehnični izumi lahko zaščitijo bodisi z nacionalnimi patenti, ki jih podeljujejo pristojni nacionalni organi, ali z evropskimi patenti, ki jih podeljuje [Evropski patentni urad](#). Ta urad je izvršilna veja Evropske patentne organizacije z 38-imi državami pogodbenicami. EU kot taka ni članica te organizacije.

Po letih razprav med državami članicami sta Parlament in Svet leta 2012 potrdila pravno podlago za evropski patent z enotnim učinkom (enotni patent). Z mednarodnim sporazumom med državami članicami je tako vzpostavljena enotna in specializirana patentna jurisdikcija.

Sodišče EU je v sodbi z dne 5. maja 2015 v zadevah C-146/13 in C-147/13 potrdilo patentni sveženj in sedaj je pot prosta za [pravi evropski patent](#). Prejšnja ureditev bo obstajala hkrati z novim sistemom, dokler ne bo ustanovljeno [Enotno sodišče za patente](#).

Ko bo Evropski patentni urad podelil enotni patent, bo ta zagotavljal enotno varstvo z enakim učinkom v vseh sodelujočih državah. Podjetja bodo imela možnost, da z enotnim patentom zaščitijo svoje izume v vseh državah članicah EU, enotne patente pa bodo lahko tudi izpodbijala in zagovarjala v enem samem sodnem postopku pred Enotnim sodiščem za patente. Za njegove sedeže so predlagani London, München in Pariz. To bo poenotilo sistem in omogočilo prihranek pri stroških prevoda. Po referendumu Združenega kraljestva o izstopu iz EU junija 2016 so se pojavili resni dvomi, ali je lahko država, ki ni država članica EU, država pogodbenica sporazuma o Enotnem sodišču za patente. Poleg tega sedanje besedilo sporazuma jasno določa, da je treba spoštovati primarnost prava EU (člen 20) in da je odločitev Sodišča Evropske unije (Sodišče) zavezujoča za Enotno sodišče za patente in zato tudi za Združeno kraljestvo.

4. Poslovne skrivnosti

Praksa ohranjanja informacij zaupnih se uporablja že stoletja. V številnih državah obstajajo pravni instrumenti za varovanje poslovnih skrivnosti ne glede na to, ali so opredeljeni kot del pravic intelektualne lastnine ali ne. Raven varstva, ki se uporablja za zaupne informacije, se ne more primerjati z drugimi področji prava intelektualne lastnine, kot so patenti, avtorska pravica in blagovne znamke. Sistemi varstva poslovnih

skrivnosti se med državami razlikujejo bolj kot druga področja prava intelektualne lastnine, prav tako pristopi k tovrstnemu varstvu. Gre za mozaik pravnih okvirov, ki pa je leta 2016 dobil pravni okvir EU, saj je bila sprejeta [Direktiva \(EU\) 2016/943](#) Evropskega parlamenta in Sveta o varstvu nerazkritega strokovnega znanja in izkušenj ter poslovnih informacij (poslovnih skrivnosti) pred njihovo protipravno pridobitvijo, uporabo in razkritjem.

5. Boj proti ponarejanju

Po ocenah naj bi uvoz ponarejenega in piratskega blaga v EU znašal približno 85 milijard EUR (do 5 % celotnega uvoza). Trgovina s piratskim blagom na svetovni ravni predstavlja kar 2,5 % trgovine in znaša do 338 milijard EUR, kar znatno škoduje imetnikom pravic, vladam in gospodarstvom.

Ker razlike med sistemi kaznovanja različnih držav članic otežujejo njihov učinkovit boj proti ponarejanju in piratstvu, sta Parlament in Svet najprej sprejela [Direktivo 2004/48/ES](#) o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine. Njen cilj je okrepiti boj proti piratstvu in ponarejanju s približevanjem nacionalnih zakonodaj, s čimer bi zagotovili visoko, enakovredno in homogeno raven varstva intelektualne lastnine na notranjem trgu, hkrati pa določa civilne in upravne ukrepe, postopke in pravna sredstva. [Uredba \(EU\) št. 608/2013](#) o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine s strani carinskih organov določa postopkovna pravila za carinske organe pri uveljavljanju pravic intelektualne lastnine v zvezi z blagom, zavezanim carinskemu nadzoru ali kontroli.

B. Teorija „izčrpanja“ pravic

1. Opredelitev

Teorija izčrpanja pravic pomeni, da se imetnik pravice industrijske ali poslovne intelektualne lastnine, ki jo varuje pravo ene države članice, ne more sklicevati na to pravo, da bi preprečil uvoz ali prodajanje izdelka, ki je bil dan v promet v drugi državi članici. Teorija velja za vsa področja industrijske lastnine.

2. Omejitve

Teorija izčrpanja pravic Evropske unije ne velja v primeru trženja ponarejenega izdelka ali izdelkov, ki se tržijo zunaj Evropskega gospodarskega prostora (člen 6 Sporazuma o trgovinskih vidikih pravic intelektualne lastnine – sporazum TRIPS). Leta 1999 je Sodišče v zadevi Sebago Inc. in Ancienne Maison Dubois & Fils SA proti GB-Unic SA (C-173/98) odločilo, da države članice v nacionalni zakonodaji ne morejo določiti izčrpanja pravic blagovne znamke izdelkov, ki so dani na trg v tretjih državah.

3. Glavni pravni akti na tem področju

- [Direktiva 2006/115/ES](#) Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2006 o pravici dajanja v najem in pravici posojanja ter o določenih pravicah, sorodnih avtorski pravici, na področju intelektualne lastnine;
- [Direktiva Sveta 93/83/EGS](#) z dne 27. septembra 1993 o uskladitvi določenih pravil o avtorski in sorodnih pravicah v zvezi s satelitskim radiodifuznim oddajanjem in kabelsko retransmisijo;
- [Direktiva 2001/84/ES](#) Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. septembra 2001 o sledni pravici v korist avtorja izvirnega umetniškega dela.

C. Nedavna sodna praksa Sodišča Evropske unije

Leta 2012 je Sodišče v zadevi SAS ([C-406/10](#)) potrdilo, da je na podlagi Direktive 91/250 samo izraz računalniškega programa varovan z avtorsko pravico. Idej in načel, ki so podlaga logike, algoritmov in programskih jezikov, ta direktiva ne varuje (odstavek 32 sodbe). Poudarjeno je, da niti funkcionalnost računalniškega programa niti programski jezik in format podatkovnih datotek, uporabljenih v računalniškem programu, da bi se izkoristile nekatere njegove funkcije, ne šteje za izraz tega programa za namene člena 1(2) Direktive 91/250 (odstavek 39).

Sodišče je v [zadevi C-160/15](#) GS Media BV proti Sanoma Media Netherlands BV odločilo, da namestitve hiperpovezave do del, ki so zaščitena z avtorskimi pravicami in ki so bila brez avtorjevega dovoljenja objavljena na drugem spletnem mestu, ni mogoče razumeti kot „priobčitev javnosti“, če je hiperpovezavo namestila oseba, ki pri tem ni imela pridobitnega namena in ki ni vedela, da so bila ta dela objavljena nezakonito.

V [zadevi C-484/14](#) z dne 15. septembra 2016 je Sodišče poleg tega odločilo, da je dajanje brezžičnega omrežja v brezplačno uporabo javnosti, da bi tako pritegnili pozornost potencialnih strank za blago in storitve v trgovini, „storitev informacijske družbe“ po direktivi, in potrdilo, da ponudniku storitev, ki zagotavlja dostop do komunikacijskega omrežja, pod določenimi pogoji ni mogoče pripisati odgovornosti. Imetniki avtorske pravice posledično ne morejo zahtevati odškodnine na podlagi tega, da so tretje osebe to omrežje uporabile za kršitev njihovih pravic. Zaščita internetne povezave z geslom zagotavlja ravnotežje med pravicami intelektualne lastnine imetnikov teh pravic na eni strani ter pravico do svobodnega poslovanja ponudnika, ki zagotavlja storitev dostopa, in pravico uporabnikov omrežja do svobode obveščanja na drugi.

VLOGA EVROPSKEGA PARLAMENTA

Intelektualna lastnina ustvarja dodano vrednost za evropska podjetja in gospodarstva. Njena enotna zaščita in izvrševanje prispevata k spodbujanju inovacij in gospodarske rasti. Parlament je zato zavezan prizadevanjem za harmonizacijo pravic intelektualne lastnine z vzpostavitvijo enotnega evropskega sistema, ki bo vzporeden z nacionalnimi sistemi, kot to že velja za blagovno znamko in vzorec EU ter enotni evropski patent.

Evropski parlament se je v številnih resolucijah o pravicah intelektualne lastnine, zlasti o pravni zaščiti podatkovnih zbirk, biotehnoških izumov in avtorski pravici, zavzel za postopno harmonizacijo pravic intelektualne lastnine. Izrazil je tudi nasprotovanje patentiranju delov človeškega telesa. 27. februarja 2014 je Parlament na lastno pobudo sprejel resolucijo o dajatvah za zasebno kopiranje (pravica delati zasebne kopije zakonito pridobljenih vsebin), saj je digitalno zasebno kopiranje zaradi tehnološkega napredka postalo z gospodarskega vidika zelo pomembno. Zelo aktivno je sodeloval tudi pri pripravi osnutka sporazuma Svetovne organizacije za intelektualno lastnino [o izjemah v zvezi z avtorsko pravico za slepe in slabovidne](#) (Marakeška pogodba).

V okviru priprav na reformo pravil EU o avtorskih pravicah (glej A.2.a) je Parlament septembra 2018 sprejel poročilo, v katerem je navedel več pomembnih priporočil o vseh odprtih vprašanjih. Med celotnim zakonodajnim postopkom je potekala razgreta javna razprava, ki se je osredotočila na člena 11 in 13 osnutka direktive o avtorskih

pravicah na enotnem digitalnem trgu. Ta razprava je dosegla svoj vrhunec, ko je Evropski parlament glasoval za oblikovanje nove pravice za medijske založbe, da lahko monetizirajo vsebino na nekaterih velikih platformah za novice, in nove pravice, ki olajšuje sledenje kršitvam avtorskih pravic na internetu. Kreativni sektor je slavil, predstavniki tehnoloških podjetij pa so predloge kritizirali. Glasovanje Parlamenta je tudi v tem primeru določilo smer pogajanj s Svetom in končno sprejetje direktive 17. aprila 2019.

Udo Bux
05/2019

